

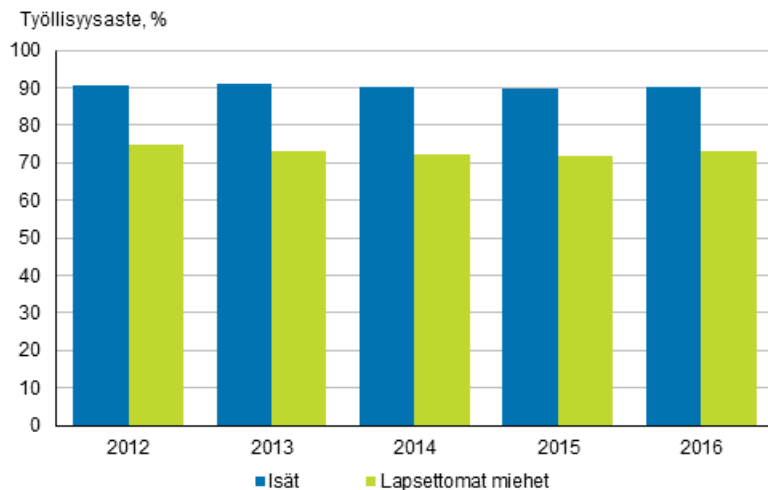
Työvoimatutkimus

Perheet ja työ vuonna 2016

Lapsiperheiden isien työllisyysaste on korkeampi kuin muiden miesten

Alle 18-vuotiaiden lasten isien työllisyysaste oli 90 prosenttia vuonna 2016. Sen sijaan miehillä, joilla ei ollut alle 18-vuotiaita lapsia, työllisyysaste oli selvästi matalampi, vain 73 prosenttia. Naisilla työllisyysasteet olivat lähellä toisiaan riippumatta siitä, oliko heillä alle 18-vuotiaita lapsia vai ei. Tiedot käyvät ilmi työvoimatutkimuksesta 2016, Perheet ja työ.

Isien ja lapsettomien miesten työllisyysasteet vuosina 2012–2016, 20–59-vuotiaat, %

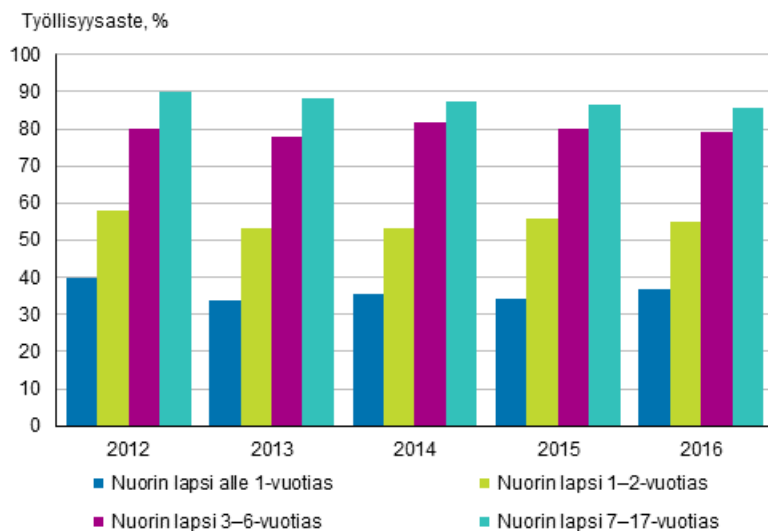

Miehillä työllisyysaste vaihtelee perhemuodon mukaan. Vuonna 2016 lapsiperheiden isillä työllisyysaste oli 90 prosenttia, kun taas lapsettomilla miehillä se oli vain 73 prosenttia. Tilanne on pysynyt melko samanlaisena viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana.

Lasten hoidosta huolimatta äitien työllisyysaste oli 74 prosenttia eli samalla tasolla kuin lapsettomien miesten työllisyysaste. Lapsettomien naisten työllisyysaste oli hieman korkeampi eli 77 prosenttia.

Lasten ikä vaikuttaa äitien työllisyyteen. Alle 1-vuotiaiden lasten äidit ovat useimmiten kotona hoitamassa lapsia, mutta äidit palaavat töihin pian lasten kasvaessa. Kun nuorin lapsi on 3–6-vuotias, äitien työllisyysaste on noussut jo lapsettomien naisten työllisyysasteen tasolle 80 prosentin tuntumaan.

Äitien työllisyysasteet nuorimman lapsen iän mukaan vuosina 2012–2016, 20–59-vuotiaat, %

Linkit

[Työvoimatutkimuksen tietokantataulukot](#)

Työllisyydessä ja työsuhteissa vuonna 2016 tapahtuneista muutoksista on kerrottu työvoimatutkimuksen aikaisemmassa vuosikatsauksessa [Työvoimatutkimus 2016, aikasarjatiedot 2007–2016](#)

Pienten lasten äitien työllisyysasteeseen vaikuttavasta työllisen määritelmän muutoksesta on kerrottu Tieto&trendit-lehden artikkelissa <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/213/>

Pienten lasten äitien työllisyyttä Suomessa ja Ruotsissa on vertailtu Tieto&trendit-lehden artikkelissa <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/215/>.

Sisällys

1. Johdanto.....	4
2. Äitien ja isien työllisyys pysynyt tasaisena.....	5
3. Lapsiperheiden vanhempien työmarkkina-asema.....	6
4. Entistä suurempi osa pienten lasten äideistä töissä.....	8
5. Käsitteitä.....	10
6. Työvoimatutkimuksen kotitalousosa antaa tietoa perheiden työllisyydestä.....	11

Taulukot

Liitetaulukot, aikasarjataulukot vuosilta 2012–2016

Liitetaulukko 1. Työllisyysasteet nuorimman lapsen iän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat.....	12
Liitetaulukko 2. Työllisyysasteet lasten lukumäärän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat.....	12
Liitetaulukko 3. Työvoimaosuudet nuorimman lapsen iän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat.....	13
Liitetaulukko 4. Työvoimaosuudet lasten lukumäärän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat.....	14
Liitetaulukko 5. Työttömyysasteet nuorimman lapsen iän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat.....	14
Liitetaulukko 6. Työttömyysasteet lasten lukumäärän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat.....	15
Liitetaulukko 7. Alle 7-vuotiaiden lasten äitien työssäolo ja perhevapaat nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2016, 20-59-vuotiaat.....	15
Liitetaulukko 8. Äitien työssäolo ja perhevapaat lasten lukumäärän mukaan vuonna 2016, 20-59-vuotiaat.....	15

Kuviot

Kuvio 1. Isien ja lapsettomiin miesten työllisyysasteet vuosina 2012–2016, 20–59-vuotiaat, %	5
Kuvio 2. Äitien ja lapsettomiin naisten työllisyysasteet vuosina 2012–2016, 20–59-vuotiaat, %	5
Kuvio 3. Isien ja äitien työllisyysasteet lasten lukumäärän mukaan vuonna 2016, 20–59-vuotiaat, %.....	6
Kuvio 4. Äitien työllisyysasteet nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2016, 20–59-vuotiaat, %	6
Kuvio 5. Vanhempien työmarkkina-asema kahden 20–59-vuotiaan huoltajan lapsiperheissä nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2016, %	7
Kuvio 6. Äitien työssäolo ja perhevapaat nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2016, 20–59-vuotiaat, %.....	8
Kuvio 7. Alle kolmevuotiaiden lasten äitien työssäolo ja perhevapaat vuosina 2012–2016, 20–59-vuotiaat, %.....	9
Kuvio 8. Äitien työssäolo ja perhevapaat lasten lukumäärän mukaan vuonna 2016, 20–59-vuotiaat, %.....	9

Laatuseloste: Työvoimatutkimus, Perheet ja työ.....	16
---	----

1. Johdanto

Tämä työvoimatutkimuksen julkaisu sisältää tilastotietoja perheistä ja työstä. Tiedot perustuvat työvoimatutkimuksen kotitalousosasta saatuihin haastattelutietoihin. Julkaisussa keskitytään 20–59-vuotiaiden ikäryhmään sekä lasten vanhempien että vertailuryhmänä käytettävien lapsettomien henkilöiden osalta, koska yli 99 prosenttia alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmista kuuluu tähän ikäryhmään. Lapsiperheiksi lasketaan ne perheet, joissa on vähintään yksi samassa kotitaloudessa asuva alle 18-vuotias lapsi. Lapsettomiksi tässä katsotaan ne, joiden kotitaloudessa ei asu alle 18-vuotiaita lapsia.

Vuoden 2016 lopussa lapsiperheitä oli yhteensä 570 000. Lapsiperheiden määrä on vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana keskimäärin 2 000 perheellä vuosittain. Lapsiperheisiin kuului vuodenvaihteessa keskimäärin 1,85 lasta. Näistä perheistä yksilapsisia oli 43 prosenttia, kaksilapsisia 39 prosenttia. Lapsiperheistä 59 prosenttia oli aviopariperheitä ja 20 prosenttia avopariperheitä. Noin viidennes oli yksinhuoltajaperheitä. (Lähde: Perheet 2016, Tilastokeskus.)

Tässä julkaisussa tarkastellaan vuosien 2012 ja 2016 välisenä aikana tapahtuneita muutoksia lapsiperheiden isien ja äitien työllisyydessä ja perhevapaiden käytössä. Liitetaulukot sisältävät tietoja kaikilta näiltä vuosilta.

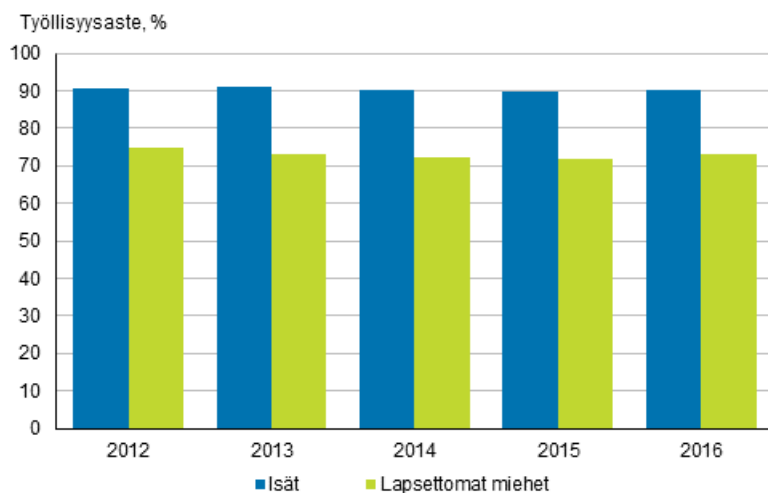
Pienten lasten vanhempien työllisyyttä arvioitaessa kannattaa huomioida työvoimatutkimuksessa käytetty kansainvälinen työllisen määritelmä: Työvoimatutkimuksessa työlliseksi lasketaan henkilö, joka on tehnyt vähintään yhden tunnin töitä tutkimusviikon aikana. Lisäksi työllisiksi luokitellaan töistä poissa olleet palkansaajat, joiden poissaolon syynä on äitiys- tai isyysloma, sairaus tai tapaturma tai joiden poissaolo on kestänyt alle kolme kuukautta. Tämän määritelmän perusteella etenkin pienten lasten äitien kohdalla työllisten joukossa on runsaasti kotona lasta hoitamassa olevia äitejä. Yrittäjät luokitellaan aina työllisiksi, vaikka he eivät olisi tehneet töitä tutkimusviikon aikana.

Tässä julkaisussa luvuissa 2 ja 3 kuvataan lapsiperheen vanhempien työllisyyttä ja luvussa 4 kerrotaan tarkemmin heidän toiminnastaan. Käytettyjä käsitteitä ja työvoimatutkimuksen kotitalousosaa kuvataan tarkemmin luvuissa 5 ja 6.

2. Äitien ja isien työllisyys pysynyt tasaisena

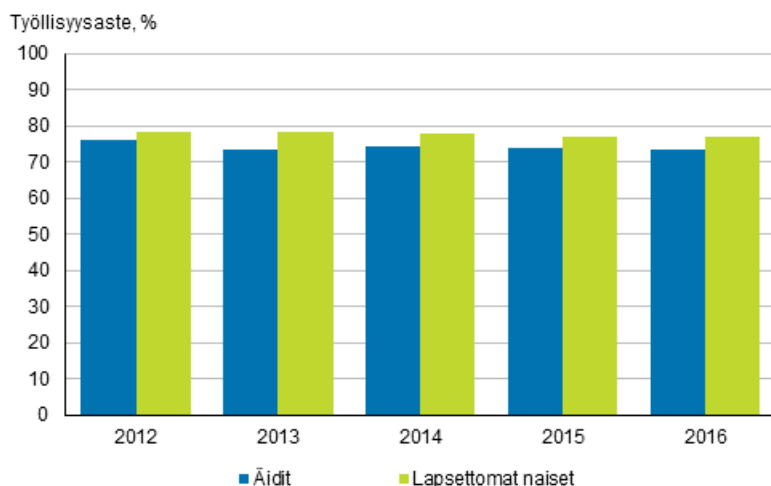
Vuonna 2016 **työllisyysaste** oli 20–59-vuotiailla miehillä keskimäärin 79 prosenttia ja naisilla 76 prosenttia. Kuitenkin varsinkin miehillä työllisyysasteen vaihtelu perhemuodon mukaan on suurta: vuonna 2016 lapsiperheiden isillä työllisyysaste oli 90 prosenttia, kun taas lapsettomilla miehillä se oli 73 prosenttia. Tilanne on pysynyt melko samanlaisena viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Isien ja lapsettomien miesten työllisyysasteet vuosina 2012–2016, 20–59-vuotiaat, %

Naisten työllisyys ei vaihtelee perhemuodon mukaan niin paljon kuin miesten, mutta lapsettomien naisten työllisyysaste on ollut hieman korkeampi kuin alle 18-vuotiaiden lasten äitien. Vuonna 2016 lapsettomien naisten työllisyysaste oli 77 prosenttia ja lapsiperheen äitien 74 prosenttia. Naisten työllisyysaste on pysynyt melko tasaisena vuosien 2012 ja 2016 välisenä aikana (ks. kuvio 2).

Kuvio 2. Äitien ja lapsettomien naisten työllisyysasteet vuosina 2012–2016, 20–59-vuotiaat, %

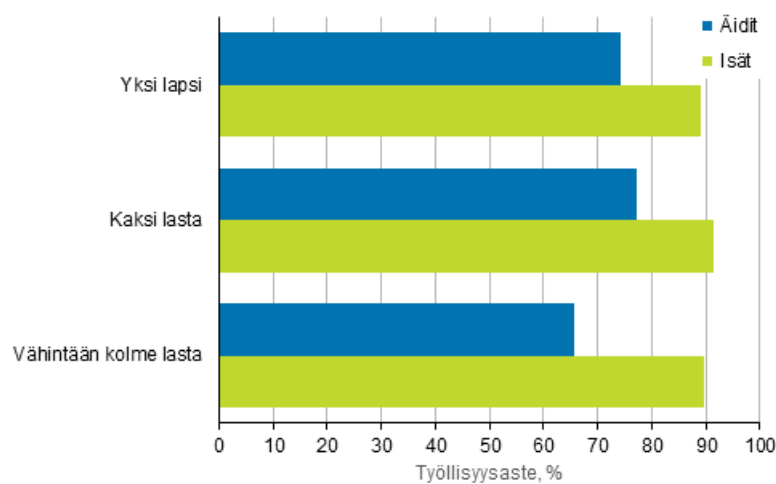

Vuonna 2016 alle 18-vuotiaiden lasten isien **työttömyysaste** oli selvästi matalampi (5 %) kuin miesten, joilla ei ollut alaikäisiä lapsia (11 %). Sen sijaan naisten työttömyysasteet olivat samalla tasolla (8 %) riippumatta siitä, oliko heillä alaikäisiä lapsia vai ei.

3. Lapsiperheiden vanhempien työmarkkina-asema

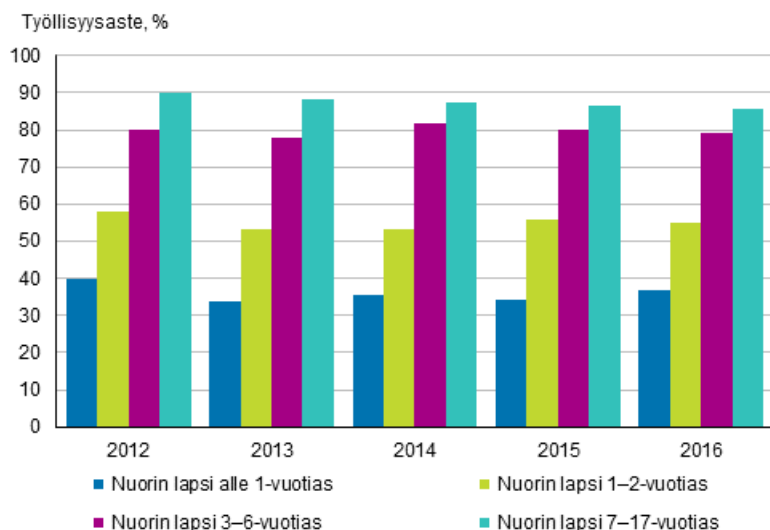
Lasten lukumäärä perheessä vaikuttaa äitien työllisyyteen. Isien työllisyysaste on useana peräkkäisenä vuotena ollut noin 90 prosenttia lasten lukumäärästä riippumatta. Vuonna 2016 yhden tai kahden lapsen äideistä keskimäärin 76 prosenttia oli työllisiä, kun taas vähintään kolmen lapsen äideistä työllisiä oli 66 prosenttia (kuvio 3). Kolme- tai useampilapsisten äitien työllisyysaste oli vuonna 2012 ja 2016 sama eli 66 prosenttia. Sen sijaan yhden alle 18-vuotiaan lapsen äitien työllisyys on laskenut vuodesta 2012 vuoteen 2016. Vielä vuonna 2012 yhden lapsen perheissä äideistä oli työllisiä 78, mutta vuonna 2016 vain 74 prosenttia.

Kuvio 3. Isien ja äitien työllisyysasteet lasten lukumäärän mukaan vuonna 2016, 20–59-vuotiaat, %

Perheen nuorimman lapsen ikä vaikuttaa äitien työllisyyteen erityisesti lapsen ollessa pieni. Äitien työllisyysaste kuitenkin nousee nopeasti lapsen kasvaessa (kuvio 4, liitetaulukko 1). Kun alle 1-vuotiaiden lasten äideistä vuonna 2016 työllisiä oli 37 prosenttia, 1–2-vuotiaiden lasten äideistä työllisiä oli jo yli puolet ja 3–6-vuotiaiden lasten äideistä 79 prosenttia. Vuonna 2016 kouluikäisten lasten äideistä työllisiä oli 86 prosenttia, joskin työllisten osuus on laskenut vuodesta 2012, jolloin työllisten osuus oli 90 prosenttia.

Kuvio 4. Äitien työllisyysasteet nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2016, 20–59-vuotiaat, %

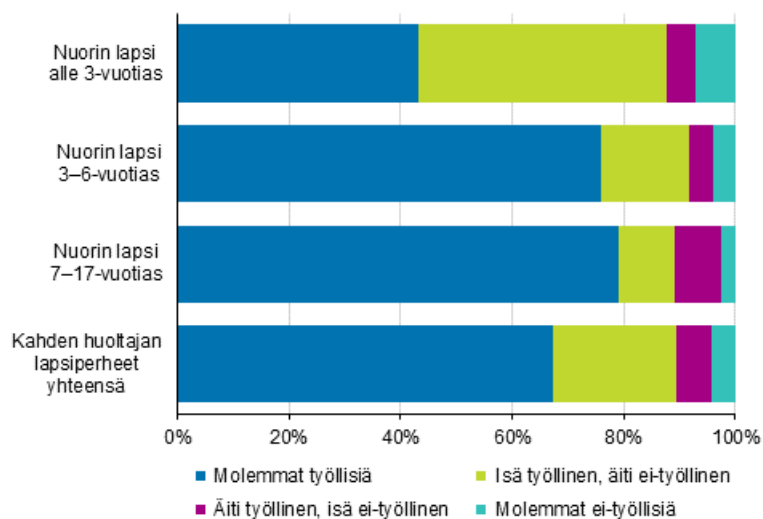

Kahden huoltajan lapsiperheissä isien perhevapaat ovat yleensä lyhempiä kuin äitien. Isyysvapaan tai alle kolmen kuukauden pituisen hoitovapaan aikana isät luokittevat työllisiksi, ja siksi perhevapailla ei ole juuri vaikutusta isien työllisyysasteeseen. Isien työllisyysaste on noin 90 prosenttia lasten iästä riippumatta. Äitien työllisyysaste on matalampi lasten ollessa pieniä.

Molemmat vanhemmat olivat työllisiä 67 prosentissa kaikista kahden huoltajan lapsiperheistä vuonna 2016. Nuorimman lapsen ollessa 3–6-vuotias 76 prosentissa kahden huoltajan perheistä molemmat vanhemmat olivat työllisiä ja kouluikäisten lasten vanhemmista 79 prosenttia. (Kuvio 5.)

Nuorimman lapsen kasvaessa sellaisten lapsiperheiden määrä vähenee, joissa molemmat vanhemmat ovat ei-työllisiä eli työttömiä tai työvoiman ulkopuolella. Kun nuorin lapsi oli alle 3-vuotias, molemmat vanhemmat olivat ei-työllisiä 7 prosentissa kahden huoltajan perheistä. Nuorimman lapsen ollessa kouluikäinen enää alle kolmessa prosentissa perheistä molemmat vanhemmat olivat ei-työllisiä.

Kuvio 5. Vanhempien työmarkkina-asema kahden 20–59-vuotiaan huoltajan lapsiperheissä nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2016, %

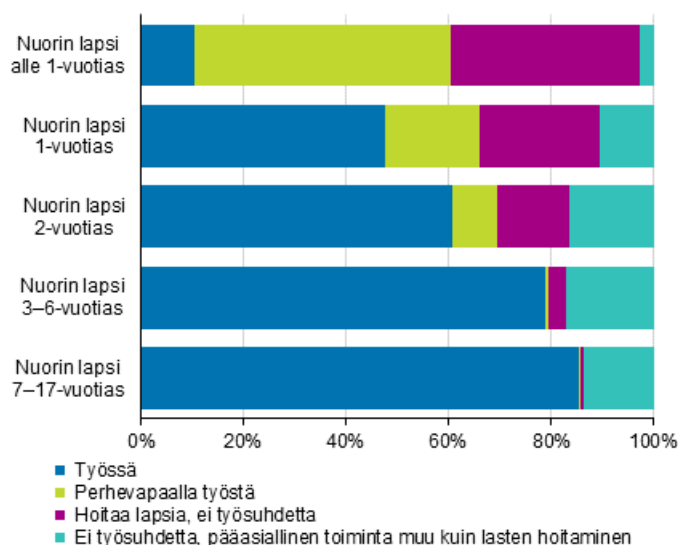
4. Entistä suurempi osa pienten lasten äideistä töissä

Työllisyysaste ei kuitenkaan vielä kerro, kuinka moni pienten lasten vanhemmista tosiasiasa on työssä. Työvoimatutkimuksessa työllisiksi luokitellaan henkilö, joka on tehnyt vähintään yhden tunnin töitä tutkimusviikon aikana. Lisäksi työllisiksi luokitellaan ne tutkimusviikolla töistä poissa olleet palkansaajat, joilla on työpaikka ja jotka ovat äitiys- tai isyysvapaalla tai poissaolo muun syyn takia on kestänyt alle kolme kuukautta. Niinpä etenkin pienten lasten äitien kohdalla työllisiksi luokiteltujen joukossa on runsaasti sellaisia äitejä, jotka tosiasiasa ovat kotona hoitamassa lasta. Vastaavasti työstä hoitovapaalla olevat äidit luokituvat useimmiten työvoiman ulkopuolelle, sillä hoitovapaata pidetään yleensä äitiysvapaan ja vanhempainvapaan perään, jolloin vapaan kokonaiskesto on yli kolme kuukautta. Tässä luvussa käsitellään vanhempia, jotka ovat olleet työssä tutkimusviikolla.

Kuvioissa 6 ja 7 näkyvät omana ryhmänään ne alle kolmevuotiaiden lasten äidit, jotka olivat tosiasiallisesti työssä. Lisäksi on kuvattu erikseen työstä perhevapaalla (äitiys-, vanhempain- tai hoitovapaalla) olevat sekä lapsiaan kotona hoitavat äidit, joilla ei ole voimassa olevaa työsuhdetta. Neljäntenä joukkona ovat ne, jotka ovat itse ilmoittaneet pääasiallisesti toiminnaksi muun kuin lasten hoitamisen. Tähän luokkaan sisältyvät esimerkiksi opiskelijat ja työttömät.

Alle vuoden ikäisten lasten äideistä vain harva oli työssä vuonna 2016, mutta yksivuotiaiden lasten äideistä jo lähes puolet (kuvio 6). Kun nuorin lapsi oli 3–6-vuotias, suurin osa äideistä oli palannut töihin. Kaikista kouluikäisten lasten äideistä 85 prosenttia oli työssä.

Kuvio 6. Äitien työssäolo ja perhevapaat nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2016, 20–59-vuotiaat, %

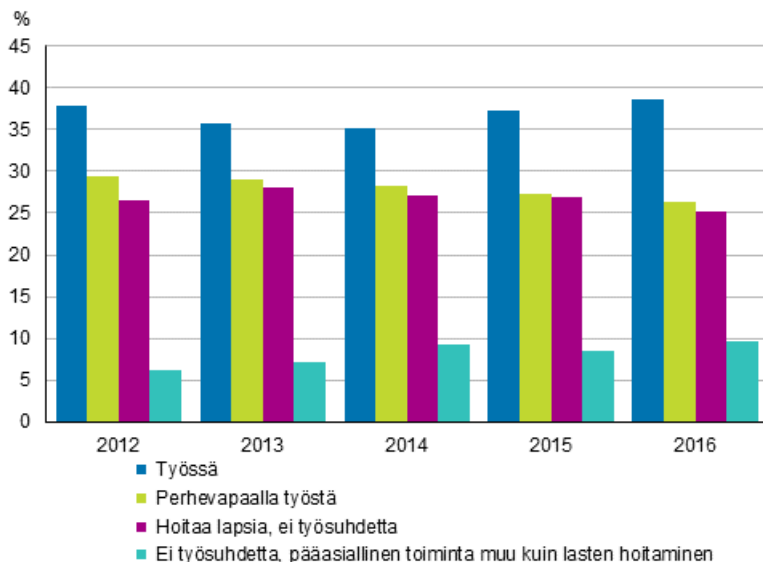
Vuonna 2016 isien perhevapaiden pitäminen oli yleisintä siinä vaiheessa, kun perheen nuorin lapsi oli 1–2-vuotias. Tällöin 5 prosenttia isistä on hoitamassa lasta/lapsia joko perhevapaalla työstä tai ilman työsuhdetta.

Äitien koulutus on yhteydessä työssäkäyntiin. Korkea-asteen koulutuksen saaneilla äidillä on useammin voimassa oleva työsuhde perhevapaan aikana ja he palaavat nopeammin töihin kuin muut äidit. Tämä näkyy jo alle 3-vuotiaiden lasten äideillä, mutta erot korostuvat lasten täytettyä kolme vuotta. Nuorimman lapsen ollessa 3–6-vuotias, korkea-asteen suorittaneista äideistä jo 88 prosenttia on työssä, kun taas keskiasteen suorittaneista 76 prosenttia. Niistä äideistä, joilla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta, 36 prosenttia on tässä vaiheessa töissä.

Kuviossa 7 esitetään viime vuosina tapahtuneet muutokset alle kolmevuotiaiden lasten äitien työssä ja perhevapailla olemisessa. Kolmen viime vuoden aikana työssä olevien äitien osuus on hieman kasvanut ja työstä perhevapaalla olevien sekä kotona ilman työsuhdetta olevien osuus on vähentynyt. Kotona ilman työsuhdetta olevia oli vuonna 2016 reilu kolmasosa alle 3-vuotiaiden lasten äideistä. Tähän ryhmään

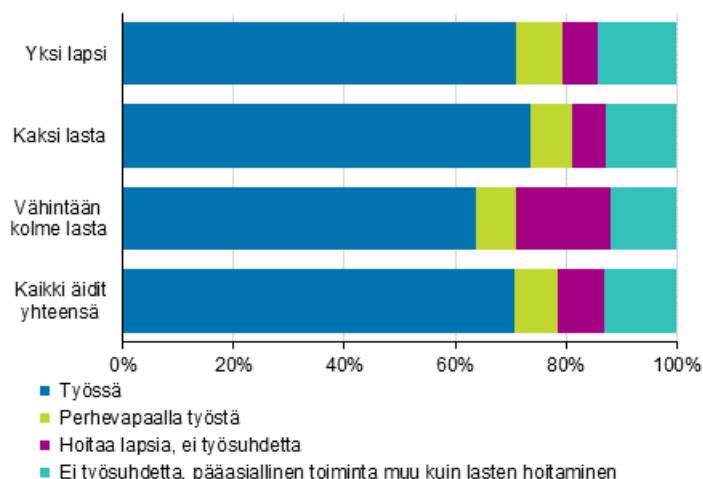
kuuluu sekä niitä äitejä, jotka hoitavat pääasiassa lapsia kotona, että niitä, joiden pääasiallinen toiminta on jokin muu kuin lasten hoitaminen, esimerkiksi opiskelu tai työttömyys.

Kuvio 7. Alle kolmevuotiaiden lasten äitien työssäolo ja perhevapaat vuosina 2012–2016, 20–59-vuotiaat, %

Kotiäideiksi voidaan tulkita ne äidit, joilla ei ole voimassaolevaa työsuhdetta ja jotka ilmoittivat pääasialliseksi tehtäväkseen lastensa hoitamisen. Näin tulkiten kuusi prosenttia yhden tai kahden lapsen äideistä voidaan luokitella kotiäideiksi. Vähintään kolmen lapsen äideistä 17 prosenttia oli kotiäitejä vuonna 2016, kun kolme vuotta aikaisemmin vastaava osuus oli 23 prosenttia. Kaikista lapsiperheistä noin viidennes oli sellaisia, joissa on vähintään kolme lasta.

Kuvio 8. Äitien työssäolo ja perhevapaat lasten lukumäärän mukaan vuonna 2016, 20–59-vuotiaat, %

5. Käsitteitä

Lapsiperheen vanhempia - äitejä ja isiä - ovat ne naiset ja miehet, joilla on samassa kotitaloudessa asuvia alle 18-vuotiaita omia tai puolison lapsia. Koska otoksessa on vain vähän samaa sukupuolta olevien vanhempien lapsiperheitä, näitä ei ole sisällytetty analyysihin.

Lapsettomiksi luokitellaan tässä naiset ja miehet, joilla ei ole samassa kotitaloudessa asuvia alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsettomiin kuuluvat siis

- henkilöt, joilla ei ole lainkaan lapsia
- ns. etävanhemmat, joiden lapsi asuu tai on kirjoilla toisen vanhemman luona
- sekä vanhemmat, joiden lapset ovat täyttäneet 18 vuotta tai ovat jo muuttaneet omaan kotitalouteen.

Nuorimman lapsen ikä: Perheen nuorimman (tai ainoan) lapsen ikä vuosina. 1-vuotias on täyttänyt yksi, mutta on kuitenkin alle kaksivuotias. Vastaavasti 2-vuotias on täyttänyt kaksi, mutta ei vielä kolmea vuotta.

Perhevapaisiin sisältyvät äitiys- ja isyysvapaa, vanhempainvapaa (ml. isäkuukausi) ja hoitovapaa. Ne ovat vapaita, joita pienten lasten vanhemmilla on lain mukaan oikeus pitää lasten hoidon takia siihen saakka, kun nuorin lapsi täyttää kolme vuotta. Vanhempien työsuhte säilyy perhevapaiden ajan. Perhevapailta olevista luokitellaan työvoimatutkimuksessa työllisiksi äitiys- ja isyysvapaalla olevat sekä ne, joiden vapaat kestävät vähemmän kuin kolme kuukautta.

Työllinen on henkilö, joka on tutkimusviikolla tehnyt ansiotyötä vähintään tunnin rahapalkkaa tai luontaiselta vastaan tai voittoa saadakseen, tai on ollut tilapäisesti poissa työstä. Tutkimusviikolla työstä pois ollut henkilö lasketaan työlliseksi, jos poissaolon syy on äitiys- tai isyysvapaa tai oma sairaus tai jos poissaolo on kestänyt alle 3 kuukautta. Työstä hoitovapaalla olevat äidit luokituvat useimmiten työvoiman ulkopuolelle, sillä hoitovapaata pidetään yleensä äitiysvapaan ja vanhempainvapaan perään, jolloin vapaan kokonaiskesto on yli kolme kuukautta. Työlliset voivat olla palkansaajia, yrittäjiä tai samassa kotitaloudessa asuvan perheenjäsenen yrityksessä palkatta työskenteleviä.

Työllisyysaste on työllisten prosenttiosuus saman ikäisestä väestöstä. Koko väestön työllisyysaste lasketaan 15–64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena saman ikäisestä väestöstä.

Työssääoloaste on työssä olleiden prosenttiosuus kaikista työllisistä.

Työttömyysaste on työttömien prosenttiosuus saman ikäisestä työvoimasta eli työllisistä ja työttömistä. Koko väestön työttömyysaste lasketaan 15–74-vuotiaiden työttömien prosenttiosuutena saman ikäisestä työvoimasta.

Koulutusaste: *Perusasteen tutkinnon* suorittaneilla on koulutusta korkeintaan yhdeksän vuotta. Näitä koulutuksia ovat esim. kansa-, keski- ja peruskoulun tutkinnot. *Keskiasteen tutkinnon* suorittaneilla on koulutusta 11–12 vuotta. Näitä koulutuksia ovat esim. ylioppilastutkinnot, 1–3-vuotiset ammatilliset tutkinnot ja ammatilliset perustutkinnot. *Korkea-asteen tutkinnot* sisältävät alimman korkea-asteen tutkinnot (esim. teknikko, merkonomi), alemmat korkeakoulututkinnot (ammattikorkeakoulu- ja alemmat korkeakoulututkinnot) sekä ylemmän korkeakouluasteen tutkinnot (maisteri, lääkäreiden erikoistumistutkinnot) sekä tutkijakoulutusasteen tutkinnot (lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot).

Koulutusasteen kuvaus löytyy linkistä:

http://tilastokeskus.fi/meta/luokitukset/_linkki/koulustem.html

6. Työvoimatutkimuksen kotitalousosa antaa tietoa perheiden työllisyydestä

Tässä julkaisussa esitetyt tiedot perustuvat työvoimatutkimuksessa saatuihin haastattelutietoihin. Työvoimatutkimuksen avulla tilastoidaan 15–74-vuotiaan väestön työmarkkinoille osallistumista, työllisyyttä, työttömyyttä ja työaikaa. Tutkimuksen tietosisältö perustuu EU:n asetukseen. Suurimmassa osassa Euroopan maita työvoimatutkimuksen tiedonkeruu perustuu kotitalousotokseen, mikä tarkoittaa sitä, että haastatellaan samalla kertaa kaikki tietyssä osoitteessa asuvat saman kotitalouden jäsenet. Suomen lisäksi vain Ruotsissa, Tanskassa ja Sveitsissä otos on henkilö pohjainen, eli haastateltavana on vain otokseen poimittu kohdehenkilö.

EU:n asetus kuitenkin edellyttää tietoja myös kotitaloudesta ja Suomessa tämä on ratkaistu hyödyntämällä työvoimatutkimuksen paneeliominaisuutta. Samaa henkilöä haastatellaan työvoimatutkimuksessa yhteensä viisi kertaa puolentoista vuoden aikana. Viidennellä haastattelukerralla tehdään perushaastattelun lisäksi kotitaloushaastattelu, jossa selvitetään kohdehenkilön kotitalouden jäsenet sekä kotitalouteen kuuluvien 15–74-vuotiaiden toiminta työmarkkinoilla. Näin saatavan aineiston avulla voidaan tarkastella esimerkiksi molempien puolisoitten työmarkkina-asemaa yhdessä. Tässä julkaisussa on kuitenkin keskitytty vain perheisiin, joiden vanhemmat kuuluvat ikäryhmään 20–59 vuotta.

Vuoden 2016 kotitalousaineistossa on noin 50 000 henkilöä, jotka muodostavat 19 000 kotitaloutta. Työvoimatutkimuksen kotitalousosaa on kerätty nykymuotoisena vuodesta 2003, ja tiedot ovat julkaistavissa pääsääntöisesti vuodesta 2004 lähtien.

Liitetaulukot, aikasarjataulukot vuosilta 2012–2016

Liitetaulukko 1. Työllisyysasteet nuorimman lapsen iän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat

		Työllisyysaste, %				
		Vuosi				
		2012	2013	2014	2015	2016
Sukupuolet yhteensä	Yhteensä	78,9	77,9	77,5	76,9	77,2
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	83,2	82,1	81,9	81,6	81,5
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	71,3	67,5	68,3	69,4	67,9
	- nuorin lapsi alle 1-vuotias	66,0	60,7	62,8	62,2	62,8
	- nuorin lapsi 1-2-vuotias	74,3	71,1	71,3	73,5	70,7
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	84,9	85,0	85,4	84,5	85,2
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	90,1	89,9	88,9	87,9	88,0
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	76,4	75,5	75,0	74,2	74,8
Miehet	Yhteensä	80,2	79,2	78,5	78,0	78,8
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	90,6	91,2	90,1	89,9	90,1
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	91,4	89,1	90,0	91,2	87,8
	- nuorin lapsi alle 1-vuotias	92,2	88,3	90,5	90,5	89,1
	- nuorin lapsi 1-2-vuotias	90,9	89,6	89,7	91,6	87,0
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	90,0	92,6	89,3	89,2	91,6
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	90,4	91,9	90,5	89,4	90,7
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	74,7	73,0	72,5	71,8	73,0
Naiset	Yhteensä	77,5	76,5	76,4	75,7	75,6
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	76,2	73,6	74,4	73,8	73,6
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	51,6	46,4	47,2	48,2	48,6
	- nuorin lapsi alle 1-vuotias	40,0	33,6	35,6	34,3	36,7
	- nuorin lapsi 1-2-vuotias	58,2	53,2	53,4	56,0	54,9
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	80,1	77,8	81,7	80,0	79,2
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	89,9	88,1	87,4	86,6	85,6
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	78,4	78,3	77,7	76,9	76,8

Liitetaulukko 2. Työllisyysasteet lasten lukumäärän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat

		Työllisyysaste, %				
		Vuosi				
		2012	2013	2014	2015	2016
Sukupuolet yhteensä	Yhteensä	78,9	77,9	77,5	76,9	77,2
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	83,2	82,1	81,9	81,6	81,5
	- 1 lapsi	83,5	83,7	82,4	81,3	81,1
	- 2 lasta	85,5	84,8	84,6	84,4	84,1
	- 3 lasta tai enemmän	78,3	74,0	75,9	76,5	77,4
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	76,4	75,5	75,0	74,2	74,8
Miehet	Yhteensä	80,2	79,2	78,5	78,0	78,8
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	90,6	91,2	90,1	89,9	90,1
	- 1 lapsi	89,6	89,5	88,9	89,0	89,0
	- 2 lasta	91,4	92,8	91,6	90,8	91,4
	- 3 lasta tai enemmän	91,3	91,6	89,5	89,8	89,5
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	74,7	73,0	72,5	71,8	73,0

		Työllisyysaste, %				
		Vuosi				
		2012	2013	2014	2015	2016
Naiset	Yhteensä	77,5	76,5	76,4	75,7	75,6
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	76,2	73,6	74,4	73,8	73,6
	- 1 lapsi	78,0	78,4	76,5	74,4	74,2
	- 2 lasta	79,7	77,2	77,8	78,2	77,1
	- 3 lasta tai enemmän	65,5	57,0	62,6	63,6	65,7
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	78,4	78,3	77,7	76,9	76,8

Liitetaulukko 3. Työvoimaosuudet nuorimman lapsen iän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat

		Työvoimaosuus, %				
		Vuosi				
		2012	2013	2014	2015	2016
Sukupuolet yhteensä	Yhteensä	84,9	84,3	84,3	84,5	84,2
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	87,1	86,5	86,9	86,6	86,9
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	74,8	72,0	73,4	73,3	73,6
	- nuorin lapsi alle 1-vuotias	68,4	64,0	66,7	65,2	66,5
	- nuorin lapsi 1-2-vuotias	78,5	76,4	77,0	77,9	77,4
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	89,7	90,1	91,1	91,1	90,5
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	93,8	93,8	93,4	92,9	93,2
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	83,6	83,1	82,8	83,3	82,7
Miehet	Yhteensä	87,0	86,3	86,2	86,2	86,3
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	94,3	95,0	94,9	94,5	94,6
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	94,9	94,0	95,0	94,6	93,6
	- nuorin lapsi alle 1-vuotias	94,8	93,0	95,6	94,2	94,2
	- nuorin lapsi 1-2-vuotias	94,9	94,6	94,6	94,8	93,2
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	93,8	95,6	94,8	94,5	95,2
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	94,2	95,3	94,9	94,4	95,0
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	83,1	81,9	81,7	81,9	82,0
Naiset	Yhteensä	82,7	82,2	82,2	82,7	82,0
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	80,3	78,5	79,5	79,3	79,7
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	55,2	50,6	52,4	52,6	54,1
	- nuorin lapsi alle 1-vuotias	42,3	35,6	38,4	36,5	39,0
	- nuorin lapsi 1-2-vuotias	62,5	58,6	59,9	61,5	62,0
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	85,9	84,9	87,7	87,9	86,1
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	93,5	92,5	92,0	91,5	91,6
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	84,2	84,4	83,9	84,8	83,4

Liitetaulukko 4. Työvoimaosuudet lasten lukumäärän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat

		Työvoimaosuus, %				
		Vuosi				
		2012	2013	2014	2015	2016
Sukupuolet yhteensä	Yhteensä	84,9	84,3	84,3	84,5	84,2
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	87,1	86,5	86,9	86,6	86,9
	- 1 lapsi	87,4	88,2	87,7	86,6	86,7
	- 2 lasta	89,3	88,5	89,1	89,1	89,5
	- 3 lasta tai enemmän	82,2	79,4	80,9	81,5	82,2
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	83,6	83,1	82,8	83,3	82,7
Miehet	Yhteensä	87,0	86,3	86,2	86,2	86,3
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	94,3	95,0	94,9	94,5	94,6
	- 1 lapsi	93,5	94,3	94,2	93,6	93,8
	- 2 lasta	95,0	95,8	96,0	95,2	96,1
	- 3 lasta tai enemmän	94,5	95,0	94,1	94,7	93,6
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	83,1	81,9	81,7	81,9	82,0
Naiset	Yhteensä	82,7	82,2	82,2	82,7	82,0
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	80,3	78,5	79,5	79,3	79,7
	- 1 lapsi	81,9	82,6	81,9	80,3	80,5
	- 2 lasta	83,8	81,7	82,6	83,3	83,2
	- 3 lasta tai enemmän	70,1	64,3	68,1	68,8	71,3
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	84,2	84,4	83,9	84,8	83,4

Liitetaulukko 5. Työttömyysasteet nuorimman lapsen iän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat

		Työttömyysaste, %				
		Vuosi				
		2012	2013	2014	2015	2016
Sukupuolet yhteensä	Yhteensä	7,0	7,6	8,0	9,0	8,3
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	4,5	5,1	5,7	5,8	6,2
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	4,8	6,3	7,0	5,3	7,7
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	5,3	5,7	6,3	7,3	5,9
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	3,9	4,2	4,8	5,3	5,6
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	8,6	9,1	9,4	10,9	9,5
Miehet	Yhteensä	7,8	8,3	8,9	9,6	8,7
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	3,9	4,0	5,1	4,8	4,9
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	3,7	5,2	5,2	3,6	6,2
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	4,0	3,2	5,8	5,6	3,8
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	3,9	3,6	4,6	5,2	4,6
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	10,1	10,9	11,3	12,4	11,0
Naiset	Yhteensä	6,3	6,9	7,1	8,4	7,8
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	5,1	6,3	6,4	6,9	7,6
	- nuorin lapsi alle 3-vuotias	6,5	8,3	10,0	8,3	10,2
	- nuorin lapsi 3-6-vuotias	6,7	8,4	6,9	9,0	8,1
	- nuorin lapsi 7-17-vuotias	3,9	4,7	5,0	5,4	6,5
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	7,0	7,3	7,4	9,3	7,9

Liitetaulukko 6. Työttömyysasteet lasten lukumäärän mukaan vuosina 2012 - 2016, 20-59-vuotiaat

		Työttömyysaste, %				
		Vuosi				
		2012	2013	2014	2015	2016
Sukupuolet yhteensä	Yhteensä	7,0	7,6	8,0	9,0	8,3
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	4,5	5,1	5,7	5,8	6,2
	- 1 lapsi	4,5	5,1	6,1	6,1	6,4
	- 2 lasta	4,3	4,2	5,1	5,3	6,0
	- 3 lasta tai enemmän	4,8	6,8	6,2	6,2	5,9
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	8,6	9,1	9,4	10,9	9,5
Miehet	Yhteensä	7,8	8,3	8,9	9,6	8,7
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	3,9	4,0	5,1	4,8	4,9
	- 1 lapsi	4,2	5,1	5,7	4,9	5,1
	- 2 lasta	3,7	3,0	4,6	4,6	4,8
	- 3 lasta tai enemmän	3,4	3,6	4,8	5,2	4,4
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	10,1	10,9	11,3	12,4	11,0
Naiset	Yhteensä	6,3	6,9	7,1	8,4	7,8
	Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	5,1	6,3	6,4	6,9	7,6
	- 1 lapsi	4,8	5,1	6,5	7,4	7,8
	- 2 lasta	4,9	5,5	5,7	6,1	7,3
	- 3 lasta tai enemmän	6,6	11,4	8,0	7,5	7,8
	Ei alle 18-vuotiaita lapsia	7,0	7,3	7,4	9,3	7,9

Liitetaulukko 7. Alle 7-vuotiaiden lasten äitien työssäolo ja perhevapaat nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2016, 20-59-vuotiaat

	Yhteensä	Työssä	Perhevapaalla työstä	Hoitaa lapsia, ei työsuhdetta	Ei työsuhdetta, pääasiallinen toiminta muu kuin lasten hoitaminen
	1000 henkeä	1000 henkeä	1000 henkeä	1000 henkeä	1000 henkeä
Alle 18-vuotiaiden lasten vanhemmat yhteensä	522	369	41	44	69
- nuorin lapsi alle 1-vuotias	51	5	25	19	1
- nuorin lapsi 1-2-vuotias	97	52	14	19	13
- nuorin lapsi 3-6-vuotias	122	96	1	4	21

Liitetaulukko 8. Äitien työssäolo ja perhevapaat lasten lukumäärän mukaan vuonna 2016, 20-59-vuotiaat

	Yhteensä	Työssä	Perhevapaalla työstä	Hoitaa lapsia, ei työsuhdetta	Ei työsuhdetta, pääasiallinen toiminta muu kuin lasten hoitaminen
	1000 henkeä	1000 henkeä	1000 henkeä	1000 henkeä	1000 henkeä
Alle 18-vuotiaiden lasten äidit yhteensä	522	369	41	44	69
- 1 lapsi	219	156	18	14	31
- 2 lasta	200	148	15	12	25
- 3 lasta tai enemmän	103	65	8	18	12

Laatuseloste: Työvoimatutkimus, Perheet ja työ

1. Tilastotietojen relevanssi

Työvoimatutkimus on otostutkimus, jonka avulla tilastoidaan 15–74-vuotiaan väestön työmarkkinoille osallistumista, työllisyyttä, työttömyyttä ja työaikaa kuukausittain, neljännesvuosittain ja vuosittain. Tutkimuksen tietosisältö perustuu EU:n asetukseen, ja tutkimuksen otokseen kuuluu joka kuukausi noin 12 000 henkilöä. Vastaajien antamien tietojen pohjalta luodaan kuva koko 15–74-vuotiaan väestön toiminnasta työmarkkinoilla yhden viikon aikana. Työmarkkina-aseman perusluokittelussa väestö jaetaan työllisiin, työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin. Näistä työlliset ja työttömät yhdessä muodostavat työvoiman.

Tutkimus antaa tuoreen ja kattavan kuvan työvoimasta ja työmarkkinoiden muutoksista. Julkisuudessa seurataan kuukausittain erityisesti työllisyyden ja työttömyyden muutoksia edellisen vuoden vastaavasta kuukaudesta. Kausitasoitettuja lukuja käytetään seurattaessa muutoksen trendiä. Tutkimus antaa tietoa myös työikäisistä henkilöistä, jotka eivät ole työssä tai työnhakijoina. Vuodesta 2003 alkaen on saatu osaotokselta tietoja myös kotitalouksien rakenteesta sekä kotitalouden kaikkien 15–74-vuotiaiden toiminnasta suhteessa työmarkkinoihin. Työvoimatutkimuksen tietosisällöstä on kuvaus osoitteessa:

http://tilastokeskus.fi/til/tyti/tyti_2008-02-19_tlu_001.html.

Työvoimatutkimuksen kuukausi- ja neljännesvuositulokset kertovat työllisyyden kausi- ja suhdannevaihteluista. Työvoimatutkimuksen aikasarjat taas kuvaavat työmarkkinoiden muutoksia pitkillä ajanjaksoilla. Vuosikeskiarvot kuvaavat työvoimaa eli työllisiä ja työttömiä sekä työvoiman ulkopuolella olevia esimerkiksi toimialan, ammatin, koulutuksen, iän, sukupuolen ja alueen mukaan ryhmiteltyinä.

Tutkimuksen tuloksia käytetään muun muassa työvoimapolitiittisten ennusteiden ja suunnitelmien laadinnassa, päätösten teon tukena sekä erilaisten toimien työllisyysvaikutusten seurannassa. Tärkeitä tulosten käyttäjiä ovat ministeriöt, aluesuunnittelusta vastaavat elimet, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt, yliopistot ja tutkimuslaitokset, kansainväliset järjestöt ja Euroopan unioni. Tilastokeskuksessa tietoja käytetään esimerkiksi kansantalouden tilinpidon laadinnassa. Euroopan unionin tilastovirasto, Eurostat, ohjaa tutkimuksen sisältöä ja seuraa sen laatua. Eurostat tuottaa sille toimitetuista neljännesvuosiaineistoista omia rakenneindikaattoreitaan ja muita tilastoja.

Tutkimuksessa käytetyt käsitteet ja määritelmät noudattavat YK:n kansainvälisen työjärjestön ILO:n suosituksia ja Euroopan unionin tilastotoimen asetuksia. Työvoimatutkimuksen nykyinen tietosisältö perustuu pääosin Euroopan unionin työvoimatutkimuksia koskeviin asetuksiin (577/98, 2257/2003 ja 430/2005). Euroopan unionin työvoimatutkimuksesta löytyy tarkempi kuvaus osoitteesta:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/EU_labour_force_survey.

Vuodesta 1999 lähtien työvoimatutkimuksen yhteydessä on tehty EU-maiden yhteinen ad hoc -lisätutkimus, jonka aihe vaihtelee vuosittain. Ad hoc -tutkimuksista tarkemmin osoitteessa:

http://tilastokeskus.fi/til/tyti/tyti_2016-03-03_men_001.html.

Käsitteitä:

- **Työllinen** on henkilö, joka on tutkimusviikolla tehnyt ansiotyötä vähintään tunnin rahapalkkaa tai luontaisetua vastaan tai voittoa saadakseen tai on ollut tilapäisesti pois työstä. Tutkimusviikolla työstä pois ollut henkilö lasketaan työlliseksi, jos poissaolon syy on oma sairaus tai äitiys- tai isyysvapaa tai poissaolo on kestänyt alle 3 kk. Työlliset voivat olla palkansaajia, yrittäjiä tai perheenjäsenen yrityksessä palkatta avustavia.
- **Työtön** on henkilö, joka tutkimusviikolla on työtä vailla, on etsinyt työtä aktiivisesti viimeisen neljän viikon aikana palkansaajana tai yrittäjänä ja voisi vastaanottaa työtä kahden viikon kuluessa. Myös henkilö, joka on työtä vailla ja odottaa sovitun työn alkamista kolmen kuukauden kuluessa, luetaan työttömäksi, jos hän voisi aloittaa työt kahden viikon sisällä.
- **Työvoimaan** kuuluvat kaikki ne, jotka tutkimusviikolla olivat työllisiä tai työttömiä.

- **Työvoiman ulkopuolella oleva väestö** koostuu henkilöistä, jotka tutkimusviikolla eivät olleet työllisiä tai työttömiä. Työvoiman ulkopuolella olevista voidaan käyttää myös nimitystä työvoimaan kuulumaton väestö. Muita työvoimatutkimuksen käsitteitä on selitetty osoitteessa:
<http://tilastokeskus.fi/til/tyti/kas.html>.

Työvoimatutkimuksessa käytettäviä luokituksia ovat Toimialaluokitus 2008 (TOL 2008, NACE Rev. 2), Ammattiluokitus 2010 (ISCO-08), Sosioekonomisen aseman luokitus 1989 (Ammattiluokitus 2010 pohjalta) ja Koulutusluokitus 2011 (ISCED) sekä alueluokituksista suuralue, aluehallintovirasto (AVI), elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) sekä maakunta.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Työvoimatutkimuksen perusjoukon muodostavat Suomessa vakinaisesti asuvat 15–74-vuotiaat henkilöt. Perusjoukkoon kuuluvat myös tilapäisesti ulkomailla (alle vuoden) oleskelevat sekä Suomen väestötietojärjestelmään rekisteröidyt ulkomaalaiset, joiden oleskelu Suomessa kestää vähintään vuoden (<http://www.vrk.fi/ulkomaalaisen-rekisterointi>).

Työvoimatutkimuksen otos poimitaan ositetulla satunnaisotannalla väestön keskusrekisteriin perustuvasta Tilastokeskuksen väestötietokannasta kahdesti vuodessa. Tutkimus on paneelitutkimus, jossa samaa henkilöä haastatellaan viisi kertaa. Haastattelut tehdään kolmen kuukauden välein, paitsi neljäs haastattelu, joka tehdään kuuden kuukauden kuluttua kolmannelta haastattelusta. Ensimmäisen ja viimeisen haastattelun väli on 15 kuukautta. Joka kuukauden otokseen kuuluu noin 12 000 henkilöä, keskimäärin noin joka 300. henkilö perusjoukosta. Yhden tutkimuskuukauden otos koostuu viidestä rotaatioryhmästä, jotka ovat tulleet tutkimukseen mukaan eri aikoina. Otos vaihtuu asteittain siten, että kolmena peräkkäisenä kuukautena vastaamisvuorossa ovat eri henkilöt. Peräkkäisinä vuosineljänneksinä vastaajista 3/5 on samoja. Peräkkäisten vuosien otosten päällekkäisyys on 2/5. Tietoja kerätään kaikilta vuoden viikoilta.

Tutkimuksen tietosisältö vaihtelee eri tutkimuskerroilla. Ensimmäisellä tutkimuskerralla kysytään tarkemmin joitakin perustietoja, joiden ennallaan pysyminen tarkistetaan seuraavilla tutkimuskerroilla. Viimeisellä eli viidennellä tutkimuskerralla tietosisältö on laajempi, kun mukana on kotitalousosa ja vuosittain eri aiheesta tehtävä ad hoc -osa sekä joitain lisäkysymyksiä päätyöhön liittyen.

Tilastokeskuksen haastattelijat keräävät tiedot tietokoneavusteisilla puhelinhaastatteluilla. Vuonna 2016 työvoimatutkimuksessa haastateltiin noin 101 000 henkilöä. Tutkimuksen vastausosuus oli keskimäärin 70 prosenttia.

Otoksesta saadut tulokset painotetaan vastaamaan koko 15–74-vuotiasta väestöä. Vastauskadon vaikutuksia tuloksiin korjataan käyttämällä niin kutsuttua painojen kalibrointia, jossa painotuksella tuotetaan oikeat väestöjakaumat alueen, sukupuolen ja iän mukaan. Aputietona käytetään lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön työnhakijarekisterin tietoja.

Suurimmassa osassa Euroopan maita työvoimatutkimuksen tiedonkeruu perustuu kotitalousotokseen, mikä tarkoittaa sitä, että haastatellaan samalla kertaa kaikki tietyissä osoitteessa asuvat saman kotitalouden jäsenet. Suomen lisäksi vain Ruotsissa, Tanskassa ja Sveitsissä otos on henkilöpohjainen, eli haastateltavana on vain otokseen poimittu kohdehenkilö. EU:n asetus kuitenkin edellyttää tietoja myös kotitaloudesta, ja Suomessa tämä on ratkaistu hyödyntämällä työvoimatutkimuksen paneeliominaisuutta. Viidennellä haastattelukerralla tehdään perushaastattelun lisäksi kotitaloushaastattelu, jossa selvitetään kohdehenkilön kotitalouden jäsenet sekä kotitalouteen kuuluvien 15–74-vuotiaiden toiminta työmarkkinoilla. Jotta aineisto kuvaisi koko väestöä, siihen on lisätty ylimääräisen otoksen avulla myös sellaisia kotitalouksia, joiden kaikki jäsenet ovat 75 vuotta täyttäneitä. Alle 15-vuotiaita lapsia ja yli 75-vuotiaita ei työvoimatutkimuksessa haastatella, vaan heille luodaan muutamia työmarkkina-asemaa kuvaavia tietoja rekisteritietojen perusteella.

Kotitalousaineiston avulla voidaan tarkastella esimerkiksi perheen yhteyttä työllisyyteen sekä molempien puolisoitten työmarkkina-asemaa yhdessä. Vuonna 2016 kotitalousaineistossa oli noin 50 000 henkilöä, jotka muodostivat noin 19 000 kotitaloutta. Työvoimatutkimuksen kotitalousosaa on kerätty nykymuotoisena vuodesta 2003, ja tiedot ovat julkaistavissa pääsääntöisesti vuodesta 2004 lähtien.

Työvoimatutkimuksen luvut, kuten kaikki otostutkimuksilla saadut luvut ovat niin kutsuttuja estimaatteja. **Estimaatti** on matemaattisella menettelyllä (estimoinnilla) otoshavaintoja käyttäen saatu arvio perusjoukon ominaisuudesta.

Estimoinnin luotettavuuden tilastotieteellinen kuvaus

Työvoimatutkimuksen estimointimenetelmä perustuu painojen kalibrointiin, jossa alkuperäisiä otosasetelmasta laskettuja otospainoja muokataan regressiomallin avulla siten, että halutut väestöjakaumat saadaan oikeiksi.

Estimaattien tarkkuutta arvioidaan niiden keskivirheen avulla. **Keskivirhe** (otosvarianssin neliöjuuri) ilmaisee sen, kuinka tiiviisti havainnoista estimoitu parametrin arvo on keskittynyt mitattavan perusjoukon parametrin ympärille. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otosasetelma, havaintojen lukumäärä tarkasteltavassa kokonais- tai osajoukossa, tutkimusmuuttujan jakaumasta aiheutuva vaihtelu sekä laskentakaavan ominaisuudet.

Keskivirheestä johdettavia havaintojen luotettavuuden tunnuslukuja ovat luottamusvälit ja suhteellinen keskivirhe. **Luottamusväli** kuvaa sitä, kuinka laajalla alueella perusjoukon todellinen parametrin arvo on suhteessa otoksesta laskettuun estimaattiin. Luottamusväliä laskettaessa kiinnitetään haluttu riskitaso. Työvoimatutkimuksessa käytetty 5 prosentin riskitaso tarkoittaa sitä, että jos otosten ottamista toistettaisiin, parametrin todellinen arvo osuisi 95 tapauksessa sadasta luottamusvälin sisään ja jäisi 5 tapauksessa sadasta sen ulkopuolelle.

Suhteellinen keskivirhe (variaatiokerroin) on keskivirheen prosentiosuus estimaatista. Keskivirheen suhteuttaminen estimaatin kokoon poistaa muuttujan mittakaavasta aiheutuvan vaikutuksen. Tämän ansiosta eri muuttujien suhteellisen keskivirheen arvoja tai saman muuttujan keskivirheen arvoja eri osajoukoissa on helppo verrata keskenään.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Työvoimatutkimuksen lukujen luotettavuuteen vaikuttavat vastauskato (ks. edellä), mittausvirheet sekä otannasta aiheutuva satunnaisvaihtelu.

Mittausvirheitä syntyy muun muassa siitä, että kysymykset voidaan ymmärtää ja tulkita eri tavoilla, vastaaja ei muista tai ei halua kertoa joitain tietoja tai vastausten kirjaamisessa tapahtuu virheitä. Mittausvirheitä pyritään vähentämään kehittämällä ja testaamalla haastattelukysymyksiä, haastatteluohjeita, käyttöliittymää sekä kouluttamalla haastattelijoita.

Otannasta aiheutuvalla satunnaisvaihtelulla tarkoitetaan sitä, että eri otoksista lasketut luvut poikkeaisivat jonkin verran toisistaan. Arvioitaessa karkeasti otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun suuruutta erilaisissa tilanteissa on pääperiaatteena, että **lukuihin sisältyy sitä vähemmän otannasta aiheutuvaa epävarmuutta, 1) mitä suuremman otoksen pohjalta luvut on laskettu ja 2) mitä suurempaa väestöryhmää luvut kuvaavat**. Esimerkiksi neljännesvuotta koskevat luvut ovat tarkempia kuin samaa asiaa koskevat kuukausiluvut, koska neljännesvuos tiedot on saatu haastattelemalla kolminkertainen määrä henkilöitä verrattuna kuukausitietoihin. Koko vuotta koskevat luvut ovat kaikkein tarkimpia. Jälkimmäinen periaate tarkoittaa sitä, että samankokoisella otoksella saadut työllisten ja työttömien lukumäärää koskevat luvut eli estimaatit ovat sitä tarkempia, mitä suurempaa osaryhmää ne koskevat. Tarkasteltavan osaryhmän pienenentyessä otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun osuus kasvaa. Tämän vuoksi esimerkiksi työttömien lukumäärät eri ikäryhmissä tai eri alueilla eivät ole yhtä luotettavia kuin kaikkien työttömien lukumäärä.

Otannasta aiheutuvaa epätarkkuutta arvioidaan estimaatin **keskivirheen** avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat sekä otoksen koko että tarkastelun kohteena olevan ominaisuuden vaihtelu eli muuttujan varianssi. Keskivirheen avulla voidaan laskea estimaatin **luottamusväli**, jolla haettu perusjoukon arvo sijaitsee tietyllä todennäköisyydellä. Työvoimatutkimuksessa käytetty **95 prosentin luottamusväli on väli, jolla kiinnostuksen kohteena olevan ominaisuuden todellinen arvo sijaitsee 95 prosentin todennäköisyydellä**. Jos esimerkiksi tietyn kuukauden työttömien määrän estimaatti on 230 000 ja sen keskivirhe 7 700, on työttömien määrän 95 prosentin luottamusväli $230\,000 \pm 15\,100$ eli 214 900–245 100 henkeä. Estimaattiin lisättävä ja siitä vähennettävä osa saadaan kertomalla estimaatin keskivirhe 95 prosentin

luottamusvälin kertoimella 1,96. Tämä osa kuvaa otannasta aiheutuvaa epävarmuutta ja sitä kutsutaan estimaatin **virhemarginaaliksi**.

Esimerkkejä työllisten ja työttömien lukumäärän tarkkuudesta osaryhmän koon mukaan

Satunnaisvaihtelun suuruusluokan havainnollistamiseksi esitetään seuraavissa taulukoissa 1–2 esimerkkejä erikokoisista työllisten ja työttömien lukumäärän estimaateista, niiden virhemarginaaleista ja muista luotettavuuden tunnusluvuista. Esimerkeissä esitetty satunnaisvaihtelun suuruusluokka on karkea arvio satunnaisvaihtelun ylärajasta, kun tarkastelun kohteena on **vastaavankokoinen työllisten tai työttömien lukumäärän estimaatti sukupuolen ja nuorimman lapsen iän mukaan**.

Taulukosta 1 voidaan esimerkiksi nähdä, että jos osaryhmän työllisten vuosiestimaatti on noin 53 000 henkeä, sijoittuu perusjoukon todellinen työllisten lukumäärä 95 prosentin todennäköisyydellä välille $53\,000 \pm 5\,000$ henkeä. Estimaatit ovat sitä tarkempia mitä suurempaa osaryhmää ne koskevat. Jos esimerkiksi verrataan kahta alle 18-vuotiaiden lasten äitien ryhmää ”nuorin lapsi alle 1–2-vuotias” ja ”nuorin lapsi 7–17-vuotias”, nähdään että ensimmäisen ryhmän estimaatin 95 prosentin luottamusväli, $53\,000 \pm 5\,000$ henkeä, on suhteessa estimaatin kokoon selvästi suurempi (suhteellinen keskivirhe 4,8 %) kuin jälkimmäisen ryhmän estimaatin kohdalla (suhteellinen keskivirhe 1,9 %).

Työllisten ja työttömien estimaattien koko ja luotettavuus vaikuttaa myös näiden estimaattien perusteella laskettaviin muihin tunnuslukuihin kuten työllisyys- ja työttömyysteiden estimaatteihin. Myös näiden ryhmien työllisyysasteiden suhteelliset keskivirheet eroavat huomattavasti toisistaan.

Taulukko 1. Esimerkkejä työvoimatutkimuksen kotitalousosan vuosiestimaattien tarkkuudesta: alle 18-vuotiaiden lasten äidit, 20–59-vuotiaat

		Vuosi-estimaatti	Vuosiestimaatin virhemarginaalit (95 %:n luottamusväli)	Keskivirhe	Suhteellinen keskivirhe, %
Työlliset, henkeä	Yhteensä	385 000	$\pm 10\,700$	5 500	1,4
Nuorimman lapsen ikä	Alle 1-vuotias	19 000	$\pm 2\,900$	1 500	8,0
	1–2-vuotias	53 000	$\pm 5\,000$	2 500	4,8
	3–6-vuotias	97 000	$\pm 6\,200$	3 200	3,3
	7–17-vuotias	216 000	$\pm 8\,000$	4 100	1,9
Työttömät, henkeä	Yhteensä	32 000	$\pm 4\,000$	2 100	6,5
Nuorimman lapsen ikä	Alle 3-vuotias	8 000	$\pm 2\,100$	1 100	13,0
	3–6-vuotias	8 000	$\pm 2\,100$	1 100	13,0
	7–17-vuotias	15 000	$\pm 2\,700$	1 400	9,3
Työllisyysaste, %	Yhteensä	73,6	$\pm 1,4$	0,7	0,9
Nuorimman lapsen ikä	Alle 1-vuotias	36,7	$\pm 4,8$	2,4	6,6
	1–2-vuotias	54,9	$\pm 3,7$	1,9	3,5
	3–6-vuotias	79,2	$\pm 2,6$	1,3	1,7
	7–17-vuotias	85,6	$\pm 1,5$	0,8	0,9
Työttömyysaste, %	Yhteensä	7,6	$\pm 0,9$	0,5	6,2
Nuorimman lapsen ikä	Alle 3-vuotias	10,2	$\pm 2,5$	1,3	12,3
	3–6-vuotias	8,1	$\pm 2,0$	1,0	12,4
	7–17-vuotias	6,5	$\pm 1,1$	0,6	8,9

Taulukko 2. Esimerkkejä työvoimatutkimuksen kotitalousosan vuosiestimaattien tarkkuudesta: alle 18-vuotiaiden lasten isät, 20–59-vuotiaat

		Vuosi- estimaatti	Vuosiestimaatin virhemarginaalit (95 %:n luottamusväli)	Keskivirhe	Suhteellinen keskivirhe, %
Työlliset, henkeä	Yhteensä	433 000	± 11 400	5 800	1,4
Nuorimman lapsen ikä	Alle 1-vuotias	45 000	± 4 700	2 400	5,3
	1–2-vuotias	82 000	± 6 200	3 200	3,9
	3–6-vuotias	106 000	± 6 600	3 400	3,2
	7–17-vuotias	201 000	± 7 800	4 000	2,0
Työttömät, henkeä	Yhteensä	22 000	± 3 500	1 800	8,0
Nuorimman lapsen ikä	Alle 3-vuotias	8 000	± 2 300	1 200	14,0
	3–6-vuotias	4000	± 1 500	800	18,0
	7–17-vuotias	10 000	± 2 200	1 100	11,5
Työllisyysaste, %	Yhteensä	90,1	± 1,0	0,5	0,6
Nuorimman lapsen ikä	Alle 1-vuotias	89,1	± 3,4	1,8	2,0
	1–2-vuotias	87,1	± 2,8	1,4	1,6
	3–6-vuotias	91,6	± 1,9	1,0	1,1
	7–17-vuotias	90,7	± 1,3	0,7	0,7
Työttömyysaste, %	Yhteensä	4,9	± 0,7	0,4	7,8
Nuorimman lapsen ikä	Alle 3-vuotias	6,2	± 1,6	0,8	13,5
	3–6-vuotias	3,8	± 1,3	0,7	17,7
	7–17-vuotias	4,6	± 1,0	0,5	11,2

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Työvoimatutkimuksen tuloksia julkaistaan kuukausittain, neljännesvuosittain ja vuosittain. Neljännesvuosi- ja vuositulokset ovat kuukausitulosten keskiarvoja eli ne kuvaavat tilannetta ko. tutkimusjakson ”keskimääräisellä” viikolla. Työpanosta koskevat tiedot ovat jaksojen tulosten summia. Julkaistavat tiedot ovat lopullisia. Ainoastaan kausitasoitus muuttaa hieman viimeisimpiä kausitasoitettuja kuukausituloksia. Kuukausitiedot julkaistaan noin kolmen viikon kuluttua tutkimuskuukauden päättymisestä.

Neljännesvuositiedot julkaistaan samanaikaisesti kunkin vuosineljänneksen viimeisen kuukauden tietojen kanssa. Neljännesvuositiedot ovat tilastollisesti kuukausitietoja luotettavampia ja sisältävät yksityiskohtaisempia tietoja, muun muassa työllisyys- ja työpanostiedot toimialoittain sekä tarkempia alueittaisia tietoja. Yksityiskohtaisimmat tulokset julkaistaan vuositilastossa. EU:n tilastovirastolle, Eurostatille, toimitetaan neljännesvuosittain aineisto, josta laaditaan EU:n jäsenmaita koskevia tilastoja.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Työvoimatutkimuksen tulokset julkaistaan Suomen virallisen tilaston Työmarkkinat -sarjassa. Keskeisimmät kuukausi- ja neljännesvuosi- ja vuositulokset julkistetaan määräpäivinä Internetissä työvoimatutkimuksen kotisivulla <http://tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus>. Kotisivun linkeistä löytyvät muun muassa tilaston kuvaus, käsitteet ja määritelmät sekä työvoimatutkimuksen maksuttomat tilastotietokantataulukot (StatFin). Tietoja on saatavissa internetin kautta myös Tilastokeskuksen maksullisesta aikasarjatielokannasta (ASTIKA). Eurostat julkaisee työvoimatutkimuksen neljännesvuosi- ja vuositietoja omilla internet-sivuillaan.

Työvoimatilaston vuosijulkaisu sisältää katsauksen kuluneeseen tilastovuoteen, keskeisten käsitteiden määritelmät, käytettyjen luokitusten kuvaukset, aikasarja- ja vuositaulukoita sekä tämän työvoimatutkimuksen lauseluksen. Työvoimatutkimuksen tietoja julkaistaan lisäksi säännöllisesti Suomen tilastollisessa vuosikirjassa sekä Tilastokatsauksessa. Maksullisia erityisselvityksiä voi tiedustella työvoimatutkimuksen tietopalvelusta.

Työvoimatutkimuksen tietoja ei luovuteta tunnistettavassa muodossa Tilastokeskuksen ulkopuolelle (Tilastolaki 280/2004, Henkilötietolaki 523/1999). Aineiston luovuttaminen on mahdollista ainoastaan erillisen käyttö lupapäättöksen perusteella ja tunnistetiedot poistettuna tieteellistä tutkimusta ja tilastollisia selvityksiä varten. EU-työvoimatutkimusta varten muokatut aineistot toimitetaan EU:n tilastovirastolle ilman tunnistetietoja. Työvoimatutkimuksen tiedot suojataan Tilastokeskuksen tietosuojaohjeessa määritellyn suojausluokan mukaan. Rekisteriseloste on nähtävissä osoitteessa:

http://www.tilastokeskus.fi/meta/rekisteriselosteet/rekisteriseloste_tyovoimatutkimus.html

Tietopalvelu tyovoimatutkimus@tilastokeskus.fi ja puh. 029 551 1000.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Kuukausittainen työvoimatutkimus, aluksi nimellä työvoimatiedustelu, on ollut käynnissä vuodesta 1959 alkaen. Tänä aikana sen tietosisältöä, tiedonkeruutapoja ja menetelmiä on kehitetty useaan otteeseen. Keskeisimmistä tiedoista on vertailukelpoinen aikasarja vuodesta 1989 asti.

Alkuun tietosisällöltään melko suppean tutkimuksen tiedot kerättiin postikyselynä. Vuonna 1976 tietosisältö laajeni ja menetelmää uudistettiin. Vuosina 1977–1993 tutkimus koostui kuukausitiedustelusta sekä sitä täydentävästä erillisestä puhelimitse tehdystä vuosihaastattelusta. Kuukausitiedustelun tiedonkeruu muutettiin vuonna 1983 postikyselystä puhelinhaastatteluksi, minkä ansiosta vastauskato pieneni noin 30 prosentista 4 prosenttiin.

Suomen liityttyä Euroopan unioniin työvoimatutkimus harmonisoitiin Euroopan unionin yhteiseen työvoimatutkimukseen. Aluksi vuosina 1995–1998 EU-työvoimatutkimuksen tiedot kerättiin erillisenä haastattelututkimuksena keväisin maaliskuu–toukokuussa. Kuukausitutkimus uudistettiin asteittain vastaamaan EU-työvoimatutkimusta. Vuonna 1997 kuukausitutkimuksen sisältö laajentui, tiedonkeruu muuttui tietokoneavusteiseksi puhelinhaastatteluksi (CATI) sekä käsitteet ja määritelmät yhdenmukaistettiin vastaamaan entistä paremmin Euroopan unionin ja YK:n työjärjestön ILO:n ohjeita ja suosituksia. Työttömän määritelmää tarkistettiin vielä toukokuussa 1998 ja julkaistut aikasarjat korjattiin vuodesta 1989 alkaen taannehtivasti uudistettujen määritelmien mukaisiksi.

Huhtikuussa 1999 työvoimatutkimuksen tietosisältö laajeni edelleen, kun kuukausitutkimus ja EU-työvoimatutkimus yhdistyivät yhdeksi jatkuvaksi työvoimatutkimukseksi. Vuoden 2000 alusta siirryttiin jatkuvaan tutkimusviikkoon, kun aiemmin kunkin kuukauden tiedot kerättiin yhdeltä tutkimusviikolta. Jatkuvaan tutkimusviikkoon siirtyminen vaikutti työpäivä- ja työtuntitietoihin, minkä vuoksi ne eivät ole vuodesta 2000 eteenpäin täysin vertailukelpoisia aiempiin tietoihin. Vuodesta 2003 alkaen tutkimuksen tietosisältö laajeni osaotokselta kerättävällä kotitalousosalla. Vuonna 2008 otettiin käyttöön uusi tiedonkeruulomake: tutkimuksen tietosisältö muuttui hieman ja osa tiedoista siirryttiin keräämään osaotokselta, jolta kerättyjä tietoja käytetään vain vuositietoina.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Työvoimatutkimuksen lisäksi työmarkkinoihin liittyviä Tilastokeskuksen tilastoja ovat avointen työpaikkojen tilasto, työolotutkimus, työtaistelutilasto, työtapaturmatilasto sekä työssäkäyntitilasto.

Näistä työssäkäyntitilasto tuottaa tietoja väestön toiminnasta suhteessa työmarkkinoihin. Sen tiedot poikkeavat tiedonkeruutavasta sekä työllisten ja työttömien määrittelystä johtuen jonkin verran työvoimatutkimuksen tiedoista. Työssäkäyntitilasto on eri viranomaisten rekisteritietoihin pohjautuva kokonaisaineisto. Työssäkäyntitilaston tiedot henkilön toiminnasta koskevat pääosin vuoden viimeistä viikkoa. Tilaston tiedot työttömyydestä perustuvat työ- ja elinkeinoministeriön työnhakijarekisteriin. Tilaston valmistuminen kestää runsaan 1 1/2 vuotta, ennakkotietojen valmistuminen noin vuoden. Koska työssäkäyntitilasto on kokonaisaineisto, tarjoaa se työvoimatutkimusta paremmin aluetietoja (myös kuntakohtaisia) sekä tietoja pienistä väestöryhmistä, esimerkiksi pienistä toimialoista ja ammattialoista. Hallinnollisiin rekistereihin perustuvan työssäkäyntitilaston käsitteet eivät ole kansainvälisesti vertailukelpoisia.

Työvoimatutkimuksen tietoja käytetään Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpidossa. Muun muassa tämän vuoksi työvoimatutkimuksen keskeisten käsitteiden, kuten väestö, työllisyys ja työtunnit,

määrittelemisessä noudatetaan mahdollisimman pitkälle kansantalouden tilinpidon suosituksia (YK:n System of National Accounts, SNA ja European System of Accounts, ESA). Työvoimatutkimuksessa julkisen sektorin määrittely poikkeaa jonkin verran kansantalouden tilinpidon sektoriluokittelusta. Asevelvolliset luokitellaan kansantalouden tilinpidossa ILO:n suosituksen mukaan työllisiksi, kun taas työvoimatutkimuksessa asevelvolliset ovat työvoiman ulkopuolella.

Euroopan unionin tilastoviraston, Eurostatin, julkaisemat Suomen työvoimatutkimuksen tulokset eroavat Suomessa julkaistuista siten, että asevelvolliset eivät ole lainkaan mukana Eurostatin tiedoissa. Useimmissa EU-maissa asevelvolliset eivät kuulu työvoimatutkimuksen kohdejoukkoon eli yksityisissä kotitalouksissa asuvaan väestöön. Tämä aiheuttaa eroja etenkin 15–24-vuotiaita koskeviin tuloksiin. Suomen julkaisemissa luvuissa asevelvollisuutta suorittavat ovat mukana työvoiman ulkopuolisessa väestössä. Joissain tapauksissa eroja voi tulla siitä, että Eurostatin luvuissa on mukana koko yksityisissä kotitalouksissa asuva väestö iästä riippumatta ja Suomessa 15–74-vuotias väestö.

Myös työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee tietoja työttömistä työnhakijoista. Työ- ja elinkeinoministeriön tiedot perustuvat rekisteripohjaiseen työnvälitystilastoon, joka kuvaa kuukauden viimeistä arkipäivää. Työnvälitystilaston työttömyyden määrittely perustuu lainsäädäntöön ja hallinnollisiin määräyksiin, minkä vuoksi tilastotiedot eivät ole kansainvälisesti vertailukelpoisia. Työnvälitystilastossa työttömältä ei edellytetä yhtä aktiivista työnhakua kuin työvoimatutkimuksessa. Myös opiskelijoiden hyväksymisessä työttömiksi on eroja. Tietoja tilastojen välisistä eroista on selitetty tarkemmin osoitteessa: http://tilastokeskus.fi/til/tyti/tyti_2016-08-23_men_001.html.

Lisätietoja

Tarja Nieminen 029 551 3561

Anna Pärnänen 029 551 3795

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma

tyovoimatutkimus@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Työvoimatutkimus 2016 Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-7830 (pdf)